

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע משפטים תשפ"ג

על חוק, משפט וזכות ערעור (חלק ב')

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

הסוגיות המשפטיות, ארגון מערכת בתי הדין, בחירת השופטים וסדרי הדין הם על הפרק גם השבוע. יתרו הציע למשה רבנו ש"הַדָּבָר הַגָּדֹל" יובא אליו, ואילו "הַדָּבָר הַקָּטָן" יופנה לערכאות הנמוכות (שמות י"ח כב). בביצוע, משה משאיר לדיינים שתחתיו את הטיפול ב"דָּבָר הַקָּטָן", והוא יטפל ב"דָּבָר הַקָּשֶׁה" (שם, שם כו). (גם בספר דברים בתיאור הביצוע חוזרת התורה על אותו ביטוי: "וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּן אֵלַי וְשִׁמְעֵתִיו" (א' יז)). ננסה להבין מה פשר ביטויים אלה ואיזו הגדרה מסתתרת מאחוריהם?

במשנה סנהדרין מובא: "אין דנין לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול אלא על פי בית דין של שבעים ואחד" (פ"א מ"ה). ובסוגיא שם מצינו: "ולא את כהן גדול. מנהני מילי? אמר רב אדא בר אבהו: דאמר קרא, "כל הַדָּבָר הַגָּדֹל יביאו אליך" - דבריו של גדול" (דף טז ע"א). לפי זה, יתרו יעץ למשה, שבמקרה והנידון הוא איש ציבור, בעל מעמד מיוחד כמו הכהן הגדול, או נביא שנחשד במן נבואת שקר, וכמובן אם מדובר בציבור גדול כמו שבט שלם, יש להעביר את דינם לסנהדרין הגדולה היושבת בהרכב של שבעים ואחד דיינים (כך נפסק גם על ידי הרמב"ם פ"ה מה' סנהדרין ה"א).

הרמב"ן מסביר כי בסנהדרין מיוצגים כל המגזרים וכל הדעות השונות (שבעים פנים לתורה), וזו הדרך הנכונה לדון בכל סוגיה שיש לה השלכות ציבוריות. לכאורה, היה ניתן להציע שיביאו לפני משה את התביעות בסכומים גבוהים, ובסכומים הנמוכים יותר, ידונו הדיינים האחרים. אבל, בפרשיה המקבילה בספר דברים שהזכרנו לעיל, מצינו: "לא תפירו פְּנִים בְּמִשְׁפַּט פְּקֻטָּן כְּגֹדֶל תְּשֻׁמְעוֹן" (דברים שם). ומסבירה הגמרא: "כקטן כגדל תשמעון. אמר ריש לקיש: שיהא חביב עליך דין של פרוטה, כדין של מאה מנה. למאי הלכתא: אילימא לעיוני ביה ומיפסקיה - פשיטא - אלא: לאקדומיה (אם בא לפניך דין של פרוטה, וחזר ובא דין אחר של מנה, הקודם לפניך - הקדם לחתוך - רש"י)" (סנהדרין דף ח ע"א). הגמרא מכריזה בקול גדול! אין הו"א שתביעה קטנה תטופל אחרת מתביעה גדולה, תביעה גדולה גם לא תוקדם ותדחה בזמן את הטיפול בתביעה הקטנה.

עתה נברר מהו ה"דָּבָר הַקָּשֶׁה"? רבי יעקב בעל הטורים, פוסק בן פוסק, מציע הסבר מעניין: "ב' במסורה. הדבר הקשה. "ערפך הקשה" (דברים ל"א כו). מלמד שהיה משה דן דין האלמים, שהיו קשה עורף". התורה מזהירה את הדיינים "לא תגורו מפני איש" (דברים שם), עניין חשוב! אולם גם על הציבור מוטל להגן על הדיינים ולמנוע את תלותם באנשי שררה או בבעלי כח אחרים.

רבי חנינא ו/או רבי יאשיה לקחו את דבריו של משה לכיוון אחר, וז"ל הגמרא בסנהדרין: "והדבר אשר יקשה מכם, אמר רבי חנינא ואיתימא רבי יאשיה: על דבר זה נענש משה, שנאמר ויקרב משה את משפטן לפני ד' " (סנהדרין דף ח ע"א). הסביר רש"י: "על דבר זה - שנטל שררה לעצמו, לומר תקריבון אלי (דברים א' יז), שהיה לו לומר: תקריבון לפני השכינה. נענש משה - שלא זכה, שלא נאמרה לו פרשת נחלות, עד שבא מעשה לפניו ולא ידע מה להשיב" (עיינו גם בדברי חז"ל על דברי הנביא שמואל "אנכי הרואה"). ממדרש זה למדנו עוד הלכה הקשורה לדיינים. מידת הענווה היא תכונה יסודית הנדרשת מכל דין, ק"ו ממי ששקול כנגד סנהדרין של שבעים ואחד, כמו רבן של ישראל משה רבנו, שאכן היה כזה אבל כאן לא נזהר מספיק בלשונו. הלוואי שנלמד ממנו. המלבי"ם באילת השחר על פרשת יתרו, בעקבות הספורנו, מעלה את האפשרות שניתן ללמוד ממשה ויתרו כי ניתן לערער על החלטת בית הדין. בשבוע הבא, בע"ה נדון, בדבריהם.

לצערנו, גם בשבוע זה ברחובות, בדיוני הכנסת, בהתבטאויותיהם של ראשי המפלגות, לא ניכרה שום זהירות בכבוד מי שחולק עליך, למרות שגם הוא את, מבני אברהם יצחק ויעקב. מאידך, הטרור מכה, אויבינו אינם נחים לרגע, הסכנה האירנית מתעצמת, ועולם כמנהגו נוהג!! היתכן!! הבה נתעשת!!! צריך לעשות תיקונים במערכת המשפט. רק אם כל אחד יפנה את האצבע המאשימה כלפי עצמו ולא כלפי חברו ויחפש במה הוא יכול להשתפר, נמצא את הדרך המוסכמת על רוב הציבור לעשות זאת. אויבינו מחככים את ידיהם בהנאה כשהם צופים בשנאת החינם ובחיכוך מתיז הניצוצות בין אחינו. זה הזמן לקחת אחריות ולחפש את המכנה המשותף, כולנו נרוויח מכך ואויבינו יפסידו.

לעילוי זשבת

לעילוי זשבת

לעילוי זשבת	לעילוי זשבת	לעילוי זשבת	לעילוי זשבת	לעילוי זשבת
הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	מר משה וסרצוג כ" בתשרי תשפ"א	פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג	הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב
מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	גב' צפורה בת יונה דונייר נלב"ע י"ב אדר א'	מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א	מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר שמואל וגב' אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב
בלהה בת ישראל מרמורש ז"ל א' מנחם אב תשפ"א	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב אשר וגב' סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' בשבט	הרב ראובן וחייה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	ר' אליהו כרמל וגב' מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט
לעילוי זשבת שלמה מרמורש ז"ל כ"ז כסלו תשפ"ב	ר' שמואל וגב' רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	ר' שמואל וגב' רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	חיים לייב בן מיכאל קרייסל ז"ל נלב"ע ב' בשבט	גב' ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב

חֶמְדַּת הַשַּׁבָּת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

טלטול מוקצה שמבייש את האדם

בשובנו הביתה מן התפילה בשבת, רגע לפני שמגיעים האורחים, גילינו שילדינו עשו לנו הפתעה. תוך כדי המשחק ששיחקו בחוץ, הם הכניסו ענפים ואבנים והניחו אותם על שלחן השבת. אשתי מנסה לעשות חשבונות, איך אפשר להוציא את הענפים והאבנים כלאחר יד בלי לפגוע בשלחן. חשבתי לרגע, ואמרתי להוציא אותם כרגיל.
"מה? חשבתי שזה מוקצה!"
אכן שאלה טובה. הפתרון הפעם מגיע ממקור מפתיע.

בגמרא במסכת ביצה (דף לו ע"ב) שמואל מתיר לפנות דברים שמפיצים ריח לא נעים מן הבית. הגמרא מזכירה כלי של צרכים. הגמרא מחדדת שפעמים רבות יהיה מדובר על דברים שמצד עצמם מוקצים, ובכל זאת יש היתר מיוחד לטלטל אותם. בגמרא במסכת שבת (קכ"א ע"ב) מסופר שנוהרו לא לטלטל שרץ מת. הגמרא מסבירה שהשרץ היה במקום מרוחק מהמשפחה וממשחקי הילדים, ולכן לא היה היתר לטלטל אותו. עולה מכאן שהגדרת הדברים המאוסים שמותר לטלטל תלויה בזמן ומקום: אינו דומה שרץ מת בבית לשרץ מת ליד מיכל האשפה ברחוב. רש"י מבאר שאכן הדברים הללו עדיין מוקצים, אך יש היתר לטלטל אותם מפני כבוד הבריות. המשמעות היא שהם לא איבדו את מעמדם כמוקצים מחמת גופם, אלא יש היתר לטלטל אותם מסיבה מסוימת הקשורה למרחב של האנשים. ממילא, מעת שאינם נמצאים במרחב הזה, ההיתר לטלטל אותם נעלם.

בהמשך הגמרא (שם דף קכ"ד ע"א) רב ספרא מתיר לפנות את השלחן, למרות שבסוף הסעודה נותרים עליו דברים מוקצים מחמת גופם (קליפות וכדו'), בגלל אותו ההיתר. כאן פועל עיקרון זה לכיוון הנגדי: בגמרא הקודמת המרחק ממרחב החיים של האנשים ביטל את ההיתר לטלטל דברים מאוסים ביותר. כאן קורה הדבר ההפוך: השלחן נמצא במרכז סעודת השבת, ולכן אפילו קליפות יכולות להיחשב כמאוסות.

נמצאנו למדים שההקשר משפיע על רמת הדחיה, לקולא ולחומרה: לא יהיה היתר לטלטל משהו מאוס ביותר המרוחק ממרחב החיים של האנשים, ואילו דברים שמאוסים מעט, שנמצאים במרכז השבת, יהיו מותרים בטלטול.

הנרות בימי קדם היו שילוב של מיכל שמן עם פתילה. השילוב של הפתילה השרופה, האש, ומילוי שמן תדיר, הפכו את הנר לכלי שאינו נקי במיוחד. מתוך כך המרדכי מביא דיון של בעלי התוספות אם להתיר את פינוי הנר בשבת בבוקר (אחרי שהוא כבה וכבר אין בו צורך), מחמת שהוא מאוס. נראה שההכרעה היא שהאיסטניס רשאי לפנות את הנר, מכיוון שמבחינתו זהו כלי מאוס. הרמ"א מנסח את דבריו להלכה באופן המתיר לאיסטניס לפנות את הנר, אך מוסיף שהמחמיר לא הפסיד. הב"ח חולק עליו, ואומר שלא כך נאמר בראשונים. מדברי המרדכי מבואר שודאי שלאיסטניס מותר לפנות את הנר, השאלה הייתה אם מותר למי שאינו איסטניס לפנות את הנר.

מדברי הרמ"א נשמע שלמרות שאדם חש שהנר דוחה אותו, עדיף להימנע ולא לטלטל אותו. אך מדברי הב"ח עולה נקודה משמעותית: מותר למי שהנר דוחה אותו לטלטל אותו. הדיון הוא להיפך: אם הנר לא ממשדוחה אותי, אך ידוע לי שאחרים היו סולדים ממנו, במקרה זה יש על מי לסמוך לטלטל את הנר, אך ראוי להחמיר. המגן אברהם והמשנה ברורה פוסקים כדבריו.

מן הדברים מתברר שרמת המאיסות הדרושה תלויה לא רק במרחב, אלא גם בפרט. דברים שונים מאוסים לאנשים שונים במידות שונות. עבור האיסטניס – האנין, יהיה יותר מקום להקל ולהתיר טלטול של כל דבר שהוא מרגיש שדוחה אותו. הרב משה פיינשטיין (אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן כא) נשאל על 'שיעור מיאוס' המתיר את הטלטול. הרב פיינשטיין כותב ש"לא שייך לתת שיעור, אלא תלוי לפי האדם. וכן תלוי אם הלכלוך מפורז, שאז הוא מאוס יותר ומותר לטלטלו, מה שאין כן אם הוא במקום אחד, שאינו כל כך מאוס, אז אין היתר לרוב האנשים, אבל אם הוא איסטניס מותר".

מתוך כך הגרש"ז (שלחן שלמה סימן שח אות סח) מתיר לטלטל כל אשפה "מותר להסירו מהשלחן פן יבואו אורחים ... אם בעל הבית או ביתו מתביישים פן יבואו אורחים ויראו את הבית באופן זה, הרי שאם זה ממש אי נעימות – מסתבר דשרי".

לכן אמרתי למשפחתי: מהר, לפני שהאורחים מגיעים ונתפדח, פנו את הענפים והאבנים מהשלחן בצורה מסודרת, והזדרזו להכין את שלחן השבת.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וברור מקיפים במקורות.
בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון,
מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה,
כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

פיצוי לטבח שפוטר מעבודתו

ארץ חמדה גזית פתח תקוה / חשון תשפ"ג / תיק מס' 82024

הדיינים: הרב ציון כהן, הרב יהונתן ארנברג, הרב תנחום גולד

המקרה בקצרה: הנתבעת היא חברה להכנת מזון אשר העסיקה את התובע כטבח החל משנת 2016, ועד לתאריך 16/7/20 בו עבודתו הופסקה בגלל מגיפת הקורונה. העובד בהתחלה יצא לחל"ת, ואז פוטר. לטענת התובע הנתבעת לא ביקשה ממנו לחזור לעבודה ולא יצרה איתו קשר, ולכן מדובר בפיטורין. במשך התקופה הוצעה לו עבודה אצל מעסיק אחר, והוא וויתר עליה כי היה סבור שיחזור לעבודה. לפיכך הוא מבקש לקבל: פיצויי פיטורין בסך 14,200 ₪, ובנוסף פיצוי על אובדן הכנסה מעבודה אחרת, פיצוי עבור אובדן הזכות לפדות את קרן ההשתלמות בפטור ממס, פיצוי על הלנת פיצויי פיטורין, פיצוי בגין צער ועוגמת נפש, ותשלום אגרת בית הדין. הנתבעת טוענת שהיא היתה רשאית לפטר את התובע משום שהוא הפר את ההסכם עם הנתבעת מספר פעמים, בכך שעבד לאט באופן מכוון, וכן עבד לכאורה שעות נוספות מעבר למה שהיה נדרש לצורך העבודה. בנוסף הנתבעת כלל לא פיטרה אותו, אלא להיפך ניסתה להשיב אותו לעבודה, אלא שהוא לא השיב לה. למרות זאת היא מסכימה לשלם לו פיצויי פיטורין.

פסק הדין בקצרה: על הנתבעת לשלם לתובע 12,638 ₪ עבור פיצויי פיטורין.

נימוקים בקצרה:

א. האם על הנתבעת לשלם פיצויי פיטורין לתובע?

בית הדין סבור כי יש תוקף הלכתי לחוקי העבודה (פס"ד ארץ חמדה גזית 71070, וחוקי התורה עבודה סעיף 2). הצדדים חלוקים בשאלה העובדתית האם התובע פוטר או התפטר, בית הדין מקבל את טענת הנתבעת שהעובד לא פוטר, שכן היא מעולם לא הודיעה לו על כך. אולם, כיון שהוא התפטר בגלל הוצאתו לחל"ת, שנחשבת כהרעה מוחשית בתנאי העבודה, דינו כמי שפוטר. לכן על התובע לשלם פיצויי פיטורין. כיון שמדובר בהתפטרות, אין צורך בהודעה מוקדמת של הנתבעת.

ב. פיצויי פיטורין והפרשה לקרן פנסיה בגין שעות נוספות "גלובליות"

בהסכם שכן שבין הצדדים נכתב ששכר הבסיס הוא 8,850 ₪, ובנוסף התובע יקבל תוספת גלובלית על שעות נוספות בסך 4,870 ₪. לטענת התובע השעות הנוספות הן חלק מהמשכורת, ולכן הוא זכאי לקבל פיצויי פיטורין גם עליהן. ואילו לדעת הנתבעת התוספת ניתנה רק בתנאי שהתובע יעבוד את אותן השעות בפועל. כראייה הנתבעת הפנתה לסעיף בהסכם השכר עם התובע בו נקבע שאם הנתבעת תראה ירידה בשעות העבודה, היא תהיה רשאית לקזז משכרו. בית הדין הכריע כי כיון שהחובה נובעת מהחוק, ובתקנות לחוק (סעיף 1) נכתב שאין צורך לשלם פיצויי פיטורין עבור רכיבים שאינם מוזכרים במפורש בחוק. בנוסף, בית המשפט העליון (בג"ץ 5572/92) קבע כי כאשר מדובר בשעות נוספות גלובליות הרי שצריך להפריש עבורם פיצויי פיטורין רק במקרה שהם מהווים חלק בלתי נפרד מהשכר. בניגוד לכך, במקרה זה ברור מהסכם העבודה שלא מדובר בתוספת כזו. כך העולה מהסכם העבודה, וכן מכך שההפרשות לפנסיה לא בוצעו עבור השעות הנוספות, והתובע לא ערער על כך. לכן בית הדין קובע כי פיצויי הפיטורין יהיו רק על משכורת הבסיס, על בסיס חישוב שערכה הנתבעת, היא חייבת לשלם 12,638 ₪.

ג. פיצוי על וויתור על הצעת עבודה אחרת

לטענת התובע במהלך חודשי החל"ת הוצעה לו עבודה, והוא סירב להצעה משום שסבר שהנתבעת מתכוונת להחזיר אותו מהחל"ת, והוא תובע מהנתבעת לפצות אותו על כך. לאחר בירור של בית הדין הסתבר שבסופו של דבר התובע עובד כעת באותה עבודה, כך שהוא לא הפסיד את העבודה. יתר על כן היה מצופה מהתובע לשאול את הנתבעת ובא כוחה מתי הוא עשוי לחזור לעבודתו. גם אם הנוזק נגרם על ידי הנתבעת, הרי שמבחינה הלכתית מדובר בנזק עקיף של מניעת רווח, מסוג כזה שבדרך כלל אינו מזכה בפיצויים.

[למעבר לפסק הדין](#)

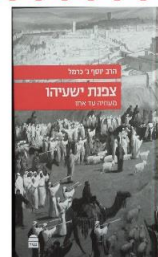
[ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org](mailto:info@eretzhemdah.org)

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפיה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עזיהו, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"י)

Paris, France

פריז, צרפת

טבת תשע"ח

נאמנות האם שבנה חלל

השאלה

יש לי תלמיד חוזר בתשובה שאביו כהן אך אימו סיפרה לכן שלפני שנישאו היא חיה חיי אישות עם לא יהודי. הן חושש מאוד מלפגוע באביו וחושש גם לספר לדודיו הדתיים שהוא מתארח אצלם שהוא לא עולה לדוכן וכד' בגלל אימו, שהרי הם לא יודעים את עברה, ואולי אף אביו לא יודע... יש עצה ותבונה – לא נגד ה' ח"ו – במקרה זה? לא להאמין לאם?

תשובה

האם אינה נאמנת לפסול את בנה ולכן דינו ככהן כשר¹. אין חובה על הן לספר לאב את דברי אימו, ועדיף שלא יספר לו, ומסתבר שאף אסור לו לספר².

¹ לגבי נאמנות האם לאסור את עצמה על בעלה, שלפי דבריה שכבה עם גוי לפני נישואיה לכהן, מבואר בגמרא בנדרים (צ ע"ב) שבאומרת "טמאה אני לך", כלומר אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי, אינה נאמנת לפי משנה אחרונה, שמא נתנה עיניה באחר. ומסיקה הגמרא לדעת רב ששת שאף לגבי תרומה אינה נאמנת וממשיכה לאכול בתרומה כל עוד היא נשואה לכהן, שלא להוציא לעז על בניה. ומוכח מזה שאפילו בניה שנולדו לה אחרי שאמרה שהיא אסורה לבעלה הם כהנים כשרים, וקל וחומר שאינה נאמנת לפסול את בניה שנולדו קודם לכן. וכן נפסק להלכה בשלחן ערוך (אבהע"ז ו, יג) שאינה נאמנת. ועוד מבואר בשלחן ערוך שם שאף שאינה נאמנת לגבי בעלה הכהן, היא אסורה לכל כהן שבעולם אחרי שימות בעלה, משום שהודתה שהיא זונה ונעשית כחתיכה דאיסורא. וכתב הבית שמואל (שם ס"ק כז) שאף על פי כן, אם נשאת לכהן בניה מהכהן השני כשרים שאין לה נאמנות לפסול את בניה, שרק לאב נתנה תורה נאמנות. ונראה שכוונתו לדברי הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה טו, יט) והשלחן ערוך (אבהע"ז ד, כט) בדין 'יכיר', שדווקא לאב נתנה התורה נאמנות לפסול את בניו ולא לאם. ואף שבבית מאיר שם חולק עליו בזה, כיוון שמדובר בילדים שהרתה אחרי שכבר הודתה 'ונעשית כחתיכה דאיסורא', מכל מקום אף הוא מודה שלגבי ילדים הקיימים אינה נאמנת והם כשרים. ועוד הוסיף הבית מאיר שאפילו אם האב יאמר שהוא מאמין לאם, אינו פוסל אותם, כי דין 'יכיר' נאמר רק על מה שהאב יודע בעצמו, ולא על מה שהוא מאמין אחרים (וחלק בזה על הבית שמואל). ואף שבאגרות משה (אבהע"ז חלק ד סימן יב) פסק שיש להאמין לאישה ממשפחה רפורמית ולהתיר לבנה להינשא לגיורת ולפוסלו לכהונה, וחיידש שיש להאמינה מצד אומדן, נראה שזה דווקא במקרה שנשאל עליו, שהיו כמה צדדים להאמין לה שהייתה מיסחה לפי תומה, וגם הייתה ממשפחה רפורמית ועוד כמה צדדים שנתבארו שם בתשובה, שהיה מסתבר שהבן אינו כהן, ולכן דווקא שם האמין לאם, אך עיקר הדין הוא שאינה נאמנת.

¹ בשו"ת צ"ץ אליעזר (חלק יט סימן לז) דן לגבי אישה שזינתה עם גוי, ולא ידעה שנאסרה להינשא לכהן, ולאחר שחזרה בתשובה נישאה לכהן, ומאוחר יותר נודע לה שהייתה אסורה להינשא לו. ונפשה בשאלתה אם צריכה לספר לבעלה, והסיק שאינה צריכה לספר לבעלה כיוון שממילא הדין הוא שאינה נאמנת וממילא אף עדיף שלא תספר לו, וזו לשונו:

על פי דין אין לנו להאמין לדבריה כעת שזינתה עם עכו"ם לפני נישואיה אל בעלה, ואפילו אם נראה למראית עין ולשמיעת אוזן שאומרת זאת דרך וידוי מתוך שהיא בעלת תשובה ומתוך שנודע לה רק לאחר מכן שיש איסור בנישואיה לכהן, כי אפ"ה, מתוך זה שרק ה' הוא שרואה ללבב, אמרינן אגן שיתכן שהכל מעושה ואומרת זאת מתוך שענינה נתנה באחר, כדברי המשנה והגמ' בנדרים ד' צ' ע"ב.

ואמינא לה ממה שמצינו שהשיב בדומה לזה בשו"ת נודע ביהודה מהדו"ק חאה"ע סימן ע"א, הוא דן שם ע"ד אשה שבעת חליה התודית על עונה שזינתה תחת בעלה וכו', ובהמשך דברי תשובתו להתיר הוא כותב בזה"ל: וגם אפילו היתה אשת כהן שאפ"י באונס אסורה, מכל מקום לא מפיא אנו חיינן, ואנו אומרים נתנה עיניה באחר ושיקורה משקרה וכו', ואף שאמרה כן בעת חליה דרך וידוי, ממנ"פ אם לא היתה בדיעה צלולה אין בדבריה ממש, ואם היתה בדיעה צלולה שוב יש לומר אף בשעת חליה נתנה עיניה באחר וערומי מערמא לומר דרך וידוי עכ"ל הנו"ב, וכל האמור ניתן לומר גם בנידונו, וא"כ דון מינה ומינה.

(ב) מה יועיל אם תגלה לבעלה מכיון שעל פי דין תורה אין הבעל מחויב להאמינה, וכך יורו לו אם יבוא לשאול על כך, וזה יגרום איפוא רק לסיבוכים ומשברים בחיים המשותפים שלהם. וכפי שכותב כת"ר כי "המצב עלול לגרום תוצאות נפשיות חמורות על שניהם". (ג) אפילו אם הבעל יאמר שמאמין לה אפ"ה אנו לא נוכל לכופה לקבל ג"פ וכדנפסק ברמ"א באה"ע סימן קע"ח סעי' ט', ד"י"א דבזה"ז יש חרם ר"ג שלא לגרש אשה בעל כרחיה אינו נאמן לומר שמאמינה, או שמאמין לדברי העד, דחיישינן שמא עינינו נתן באחרת ואומר שמאמינה אף על פי שאינו מאמין, ומנדין אותו על שאומר שמאמינה וגרם לבטל חר"ג וכו' עכ"ל, והבעל בעצמו ירתע מכך. ויעויין גם בספר ענג יום טוב סימן קס"ט ד"ה ומעתה כיון שעשינו סמוכין לדברי הרמ"א ז"ל, מ"ש לחזק דבריו ע"ש, ואכמ"ל בבירור יתר השיטות בזה מכיון שהמדובר שלנו הוא להתיר לאשה שלא תגלה לבעלה ושלא יגיעו לידי כך.

(ד) נידונו עוד עדיפא מנידון א"א שזינתה תחת בעלה, באשר שהמדובר הא הוא לא באיסור אשת איש שזינתה שהוא איסור השוה לכל לישראלים כלכהנים, אלא המדובר באיסור כהונה בלבד, ובזה שהבעל הוא כהן והיא אומרת לפנינו שזינתה עם עכו"ם לפני נישואיה אתו, כי יוצא לנו שנוסף להאמור לעיל, יש לנו בזה גם שיטת הר"א ממין דועימיה דס"ל שהיא אינה מוזהרת על כך

מלהינשא לכהן, ויוצא לנו איפוא שאם לא תגלה לבעלה שניהם לא יעברו על איסור, היא מפני שאיננה מוזהרת מלחיות עם כהן, והוא מפני שאיננו מחויב להאמינה גם אם תגלה לו מזה.

וכיוצא בזה מצינו שכותב בשו"ת ענג יום טוב סימן ק"נ ד"ה עוד נ"ל לדון, דמדי בואו להסביר שיטת הר"א ממיץ בתוס' נדרים ד' צ', ודברי הרשב"א שם שכותב דזונה לא מוזהרת לכהן אלא כל היכא דהוא מוזהר איהי מוזהרת, כותב העונג יום טוב וז"ל: ונ"ל ברור שכוונתו ז"ל בביאור דברי הר"א ז"ל, דשויה אנפשה חד"א לא שייך אלא היכא דהאיסור מצד עצמה, אבל באיסור זונה שאין האיסור מצד עצמה אלא משום קדושת כהונתו שהזהירה התורה גם אותה שלא להכשילו, בזה לא שייך שויה אנפשה חד"א, ואף שהיא יודעת בעצמה שהוא בא עליה באיסור, מכל מקום כיון שהוא אינו מחויב להאמינה ובהתירא קעביד, גם היא אינה מוזהרת וכו' ואם הוא עביד בהיתר ורשאי לבוא עליה ואינו מחויב להאמינה אף היא מותרת ולא שויה נפשה חד"א יעו"ש ביתר אריכות.

וא"כ ה"ה ה"נ בנידוננו נאמר כנ"ז, וזה שאיננו יודע לא מגרע את הדין העקרוני החופף עליו במציאות שאיננו מחויב להאמינה אפילו אם ידע, ואיננו עובר איפוא על איסור, ובהתירא קעביד, וממילא גם היא איננה מוזהרת.

(ה) בהיות לפנינו כל הנז"ל בצדדא דהתירא, תו אפשר על מקרה כזה לצרף לסניף בעלמא גם שיטת המהרשד"ם ודעימיה דסברי דכהנים בזה"ז כהני ספק נינהו, יעוין באה"ע סימן ו' בבאה"ט ס"ק ב, ועוד מזה ביו"ד סימן שכ"ב בבאה"ט ס"ק י ופתחי תשובה ס"ק ג, וגם לרבות במגן אברהם או"ח סימן ר"א ס"ק ד ומשנה ברורה שם בס"ק י"ג יעו"ש ואכמ"ל מזה.

ואם כן, קל וחומר בנדון דידן שאין חיוב על הברך לספר לאביו, שהרי הוא עצמו אינו יודע אלא שמע מאימו, ואם היא אינה חייבת לספר, ודאי שאין עליו חובה לספר את דבריה.

ומאחר שאינו מחויב, הרי גם מוטב שלא יספר, שהרי בסיפור זה עלולות להיגרם התוצאות השליליות מעין אלה שכתב הציץ אליעזר לגבי סיפורה של האישה עצמה, "סיבוכים ומשברים". ויש להוסיף ולבאר שהסיפור עלול לסכסך בין ההורים ועלול להביא לזלזול של האב באם, ואף ייתכן שאם האב יאמין לו, אך אף על פי כן לא ייפרד מאימו – יש לדון שמא הבן, בסיפור הדברים, הופך אותו משוגג (ואף פחות משוגג, 'בהיתרא קעביד', כיוון שמן הדין אינו חייב להאמין, וכל שכן כשאינו יודע כלל) למזיד (כיוון שבמציאות הוא מאמין לסיפור). ומאחר שמוטב שלא יספר, נראה שאף אסור מן הדין לספר, שכן בניגוד לאישה עצמה, שאף שמוטב שלא תספר את גנותה אי אפשר לומר שאם תספר תעבור על איסור כלשהו, המספר בלי להיות חייב עובר באיסור לשון הרע, ובענייננו יש בסיפור זה גם בעיה שאם חלילה גם ייגרמו תוצאות שליליות נוספות, ייתכן שכלפי כל אותן תוצאות יש לדון את המספר גם בהיבטים של "לפני עור לא תתן מכשלי".

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ

יועצים מדעיים:
הרב פרו' אברהם שטינברג
הרב פרו' דרור פיקסלר
הרב פרו' נתן קלר

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל, של:		
אורי לאה בת חיה תמימה	ניר רפאל בן רחל ברכה	טל שאול בן יפה
נטע בת מלכה	מאירה בת אסתר	ר' יצחק בן בריינדל גיטה
רבקה בת שרה בלה	הילה צפנת בת שרה טובה	חוה רָאנְלָה בת פִּיילָא
ירחמיאל בן זלאטה רבקה	הילל בן תמר שפרה	משה בן רחל
חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה	אריה יצחק בן גאולה מרים	עובדיה בן אסתר מלכה
מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה	חיים מנחם מנדל בן חנה	יוסף בן אורית

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לוריינ הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				